

SEGURA-KO JAI-ALDIETAN

MATEO MUJIK

*Aita Santubaren eleiz gizon argidotarra eta Bitoria-ko Apezpikoaren ondoko**Apaiz jaunak*

GIPUZKOA-KO DIPUTAZIO CHIT GOITUAREN AÚRRIAN EGINTAKO

SERMOYA

1911-KO AGORRAREN 24-AN

*Quærite primum regnum Dei et
justitiam ejus, et hæc omnia adicien-
tur vobis!**Billa zazute lenengo Jaungoikoa-
ren erreinua eta bere zuzentasuna,
eta emango zaizkizute gañerako gau-
zak osagarritzaz.*

S. MATH, VI. v. 33.

DIPUTAZIO CHIT GOITUA:

SEGURA-KO AYUNTAMENTU ARGIDOTARRA:

BARREN-barrendik pozturik arkitzen naiz egun onetan eta armo-
yarekin uste det.

Emendik urruti gabe, or bidean, daude neretzat oroimen gozoko
leku ederrak, nere aurrekoak bizi ziran baztarrak, jende ona, lanean oitu-
ba, otoitz egiten, errezatzen, Jauna serbitzen kristau leyalak bezela bizi
eta iltzen zekitenak, eta utzi zigutenak testamentu edo azken borondatez,
erak zeukaten fedea (sinismena) egiazkoa, sendo, irme eta miragarria.

¡O, nolako pozarekin oroitzen naizen, nola beñere lur eta soroetako
neke eta lan gogor eta latzenak etziran oyentzat trebes izan Ama San-
tisimari Errosario Santua egunero eskeintzeko! ¡Oh! nolako jakindea-
rekin, biotzeko larritasun gozoarekin, gaztea nitzala ikasten nuben
nere aitonen echian, nola, aundiak eta chikiak, zarrak eta gaztiak, gu-
rasoak eta semiak, igotzen ziran baserri zarreko mailladi edo eskallere-
tatik, nola izkutatzen zan bakoitza bere gelan, eta lotara juaten zan

esanaz: *Jaungoiko santua. Jaungoiko indartsuba, Jaungoiko illezkorra, gaitz guztietatik libra gaitzazu Jauna.....*

¿Ala egiten dezute, kristau maiteak, zuen echietan?.....

Emen berriz, Segura-ko errian, Apaolaza, Gebara, Ondarza, Orendain, Lardizabal, Azpiazu, euskaldun prestu oyen errian, *dar-dar* dago nere biotza pozez, bi bider deitu nazutelako erri onetara, eta biyetan erlijioaren izenean.

Erljioak deitu ninduen, arako doandigo edo solemnidade aundi artan, zuen Eleiza aundi eta ederra Jaunari donkidatu edo konsagratu ziozutenean; orduan etorri nitzan beste irurogei galai gazterekin, guztiak ziran Bitoria-ko apaiz echeko ikasleak, eta soñu zoragarriakin poztu zituzten zuen Eleiza eta karrikak.

Erljioak berriz ere, deitu dit gaur onera, zuen euskal festetan zerbait egitera

¡lzan ditezela bada erljioarentzat nere talentu motsaren gogoraziak; erljioarentzat nere biotzeko amoriyo guziak; nere adimentuko asmaketak, nere eztarriko deadarrak; iriki ditezela erljioaren alde otoitz gosua egiteko nere españak; kanta ditzatala nik, beñere bukatu gabe, erljioaren laudariak! *Adbæreat lingua faucibus meis..... si non meminero tui, si non proposuero te in principiølætitiæ meæ.*

Erljioaren gañean, itz egin nai det, zergatikan, gai onen gaiñ itz egiten duten Segura-ko erri ik, gure gañean dauden mendiak, inguratzen gaituzten ibaiak, laztantzen gaituzten aize biguñak, gozatzen gaituzten ibarrak, Segura dotoretzen duten echeak, eta goratzen duten seme ospatzuak.

Bide luzian juan nai nuke, eta denbora guchi det; asko esan nai; eta zuek nekatu gabe. Barkatu zerbait esan badizutet neronengatik; lasaitasun ori bear nuben, eta pozez bete nau; eta oraiñ zuen ontasuna nere alde dedala, sartu gaitezen sermoiaren gayan; den-dena argituko dizutet iru zatitan:

I. Jesukristoren Erljioa bear-bearreko gauza da sociedade edo gizon guztien batzar aundi onetarako.

II. Jesukristoren Erljioak ez du iñor beartzen, pobretzen.

III. Gipuzkoako Kondairak azalduko du lenengo bi zati oyen egia. Ezin juan giñezke aurrera, zeruko laguntasuna gureganatu gabe, eta ontarako bitarteko ipiniko degu zeru lurreko Ama Maria, esanaz berari Aingeruarekin

AGUR MARIA.

I

ERLIJIOA GAUZA BEARRA DA GIZONEN ARTEAN

Izan dira gizonak, beren burua jakintsu egin nayak, esan dutenak gizona beartuba dagoala Jaungoikoa-ri *culto edo begirun donea* ematera; baña *bera bakarrik*, ez *denak* *sociedadean* alkarganatzen diranean; uste zuten gizonak banaka Jaungoikoa-ri ichekinak zeudela, ez ordea gizon guzien *sociedade* edo gizon guzien batzarra. Mintzatzen ziran onela, uste zutelako *sociedade* edo gizon guzien batzarra, gizonak berak asma-tua zala, ez Jaungoikoa gandik sortua; borondatezko gauza librea, ez bearrekua eta nai ta- naiezkoa. Eta, jaunak: eskribatzalle jakitsuak ez dira onelakuek esan dituztenak; ez da egia, ez, da ori ayek erakutsi du-tena. Jaungoiko gure Jauna gizon bakarren Jabe oso eta bakarra dan bezela, era berean *sociedade* edo gizon gutien batzarraren Jaun eta Ja-bea da; izanik Bera *sociedade* edo gizonen batzarreko, *Asmatzallea, Jau-na, Zuzentzallea Nagusia, Asiera eta Azkena*, batzar ori Jauna-ri iche-kina izan da eta izangore da orain eta beti.

Jaunak jarri zuben *sociedadean*, *nagusitasuna* eta *menea*, aiañ aundia eze, non gauzak eta personak, bizitza eta eriotza, batzuetan beintzat, bere menpean izan oi ditu; orrela adierazotzen du *nagusitasun orren* bere jatorri zerutarra; Jaungoikoak egin zuan gizona nai ta nai ez bere anayakin bizi bearrekua; izketan dakiyelako, lurreko eta espirituoko gau-zetan premi aundiak dauzkalako, bestiakin bizi nai dualako, eta abar; Jaungoikoak eman ditu denbora guzietan lege chit ederrak goberna-tzeko goikuak eta bekuak; agintarientzat eta menpean daudenentzat; beragatik, Jaungoikoak eskatu du eta guk berari zor diogu, bakarrik eta denak batian, izkutuan eta agirian *culto* edo *begirun donea*, alde-gun onena.

Baldin Errege altsu eta prestu batek uri eder bat ondekidatuko balu; egingo baluke uri ori, aberatsa, zorionekua, sonatua, onenetakua; ber-tan alkarganatuko balituzke gorputz eta animen zorionezko iturriak; baldiñ bialdu balitu soldadu eta martitzdi garialariak, uri ori setiaturik arkitu zanian, baldin uri orrek, aiañ ederki eta ondo bizi dala, barren-barrendik sinistuko baluke Errege altsu eta chit aundi arren bearra dua-la beti.....; ¿zer egin bear du, jaunak, uri eder, bikañ, zoragarri eta paregabeko onen Erregia, bera ikustera, bisitatzera datorrenean? Nork sinistu Errege Jaun ori, itzuliko dala pozez eta atsegintasunez, bere

gortera, uri ortako gizonak banaka agur egin diotelako, naiz ez agertu berari agur egitera, erriko nagusiak, alkate jauna erri-echeko gizona-kin, Diputadu....., eta beste gañerako batzar-agintariakin.....

Egi onen alde jarriko nuke erri guzien kondaira, nere kristau maitteak: irakurri bedi Juduen kondaira, lege zarrean; irakurri bedi Eleizarena lege berrian; fede bageko erriak ere nere alde dira: ¿Nork ez daki Erromatarrak zuzentzen zituztela zeruronz eta eren Jaungoiko gezurrezkoai otoitz eta erreguak, egun askotan, eskerrak emanaz, edo Erromako etsayak garaitu zituztekako, edo iritsi zituztelako emaitz eta graziak? ¡O zer ederki esan zuan Aita Santu Leon XIII-k, bere esku-titz edo Enc. *Inmortale Dei* deritzaion artan: *Izadi, naruralezak eta arrazoyak agintzen duan bezela, eman dezayola bakoitzak Jaungoikoa-ri, jayera aundiakiñ, culto edo begiraun donea, zergatik denok bizi gesan bere esku altsuaren mendean, zergatik denak Jaungoikoaren gana goazen, bera-gandik etorri giñalako; lege orren indarrez ori bera egiñ bear du soriedade edo gizonen batzarrak. Ona emen arrazoya: banaka arkitzen badira denak Jaungoikoa. si alkartu eta ichekiak, eta gizonak sakabanaturik Jaunari esker-rak eman bear badizka; oraindikan geyago eman berako dizka Jaungoikoak fundatu, gorde, eta ontasunez betetzen duan sociedadadeak.*

Giza-artean ordena, pakea eta iraupena gauza bearrekoak badira bearragokoak izango dira alkarren arteko fede edo sinismena, leyaltasuna eta ustakida; baña nun billatu gizonen artean fedea, leyaltasuna eta ustakida, gizon oyek agertzen ez badute *danen aurrean* erlijioa, Jaunagan egiazko jayera, Jaungoiko-ri zor diogun culto edo begiraun donea? Kontu egin.

Kontu egin zagon, Jaungoiko gure Jauna maitatzen duten ez dakigunakin; bera adoratu, edo kontrara, ukatzen duten gizonakin; esan zaidazute, kristauak, arkitu litezke oyen artean, nagusiak badira, erriko guztien onaren zaleak; morroyak badira, umiltasuna eta obediencia; agintarietan zuzentasuna, mendekoetan leyalta-cuna; sal-erosietan egia, juramentuetan egia eta zuzentasuna edo justizia?..... Eta ez aldira gauza oyek lenen-lenengoak giza-artean bizitzeko?..... Alperrik da asko bezela jaduntzea, esanaz, erlijio bage, menderatu litezkeala gizonak; bide zuzenera eramateko, guztiak gobernatzeko asko dirala, bayonetak, itsaz-ontzi koraza edo burniz jantziak, sutunpa eta gañerakuak : itz batean, *bildurra eta ikara.*

Nik erantzungo nuke Tomas Santu. Aingerutsuakin batean (1):

(1) De regim. Princ. l. I. c. 10

Timor est debile fundamentum. Bildurra, oñ, zimentu kaskarra da jaunak. Bildur utzez menderatuak daudenak, zenbat eta geyago eta aundi-goia dan ikara eta bildurra, orduan da geyago et sutsuago alcha oi dira nagusi eta agintarien kaltez, lenengo egun eta *zaratan*; ichasoko, ibai-etako ujolak eta urak, lenengo presapean eta murru azpian indarrez geldierazita daudenak, ots eta burrundara ikaragarrian amilka jua oi diran bezela presa eta murruak milla puska egiñik lurreratutzen dituztenean. «Bildurrak, gañera jaunak, dio Maisu Aingerutsuak, perill aundiak ditu beragan. Ikaraz, bildurrez bizi diranak, arrabiz betetzen dira goiz edo berandu, eta arrabiak sutu duan gizonak, gaiztakeri eta kalteak asma ala egingo ditu».

Ez orduan mirezitu, ikusten badituzute mundu zabaleko erreinutan, apaizak, eleizak, oitura doneak (sakrifiziak), ezaungarri ugariak adoratzeko Jaungoikotasuna; ez arritu, kristauak, nere alde badira gai onetan, ez bakarrik gizon santu-jaungoikozkoak, bai ta ere fede bageak, eta oraindik geyago jakintsuak, burutsuak.

Zuentzat; katolikuentzat, itz egingo du Aita Santu Leon XIII-k: (*Inmortale Dei*) Ez dezateke uriak alde batera utzi erlijioaren ardura eze-rezko gauza bezela, ezta ere maitatu edozein erlijio askoren artean. gogua beste erakai gabe, orrela erabaki dutelako agintarien artean; izan bedi bada goratua Jaungoikoa-ren izena; eta sinistu dezatela aundizkiak laztandu bear dutela borondate onez erlijio egiazkoa. eta bera ondo zaindu eta maitatu, eta gorde lege eta eskubide guztien pisuarekin

Politiko onraduenzat ara orain gizon aundi baten itzak; gizon aundi onek Jorge Washington du izena (1): «Erljiua eta onraera dira errien zorionerako oñ bear bearrekuak. Alperrikakua da aberriarren amoriyua, baldin achurtzen, austutzen badira gizonen batur-echearen bi zimentu oyek. Biyak maitatu bear dituzte, nola gizon erlijioso eta fede dunak, ala politikan sartuak».

Politiko biurriai gogoratuko dizkiet Maquiavelo zeritzaion politiko makur baten esanak (2): *Erregeak, errepublika, batzarrak, usteldu gabe iraun nai badezute, lan egiñ zazute zorrotz erlijua gordetzen, maitatu zazute beti errespeto eta begiraun aundiakiñ. Biderik onena Probintzi baten ondamendirako erlijiziaren galmena izango da beti.*

Gaiztoak baziñateke, Voltaire chit gaiztoarekin deadar egingo nuke (3): *¿Nun nai alkarganatzen dira gizonak?, anbear da erlijua.*

(1) La mente di un uomo di stato, l. c. c. 12, j+....—(2) Citado por Meya. Tomo II. «Institutiones juris naturalis».—(3) Traite de la tolerance, c. 20.

Lege asko izango dira agirian egiten diran oben edo pekatuen erremedio-rako; baña erlijioa bear da izkutuan egiten diranak debekatzeko, era-gozteko.

Fede gabekoen aurrean jarriko nuke Erromatar Zizeron, itzdun sonatuba, esanaz (1): *Biguntasuna, jayera eta Jaungoikoaren bildurrik ez dan lekuan, ez da izango ere leialtasunik, ez alkartasunik, ez azkenik bizi modu guztietako sustrairik; au da, justizi edo zuzentasunik.*

Ez dezala, jaunak, inork ukatu; lana, salerosia, dirua eta ogia so-ciedadearentzat bear diran bezela; ala ere, eta oraindik geyago bear dira birtuteak; erlijiorik gabe ez da ordea birtuterik; beaz premiazkua, bear bearrekua da erlijio santua.

Orañ bada, erlijio askoren artean, ¿zeñ da lenengua eta egiazko bakarra? Ez det galdetzen, zuek eta nik ain ondo ez dakigulako; ez bil-durtu, kristauak; egoki, aldedan egokiena nai diot kantatu gure Maisu, Eroztzalle, Bitarteko, Erregeen-Errege, Jesukristo-ri eta berak erakutzi zigun erlijioarentzat kanturik onena.

Umanidade edo gizondeak Jaungoiko-tasunarekin dauzkan zeregi-ñetan, Jaunak itz egiten badu, gizonak isil-isillik entzun bear du Jaun-goikoak esan duana; sinistu oso eta gustiz Jaungoikoak agertu duana. Eta lenengo denboretan, aspaldiko euukidetan Jaunak itz egin bazuan ere bere igarle-profetaen aotik, gero itz egin digu bere Seme Jesus be-deinkatuaren bitartez (2); orregatik, kristauak, Jesukristo-ren irakazleak, egia, oiturak, Eleiza Ama Santak, eta Erroma-ko Aita Santuak guri erakusten digun bezela, oyek dira bakarrik gu salbatu gñezkianak; oyek dira sinistu eta jarraitu egin biar diranak : Jesukristo-ren erlijioa da gizonak, naiz sakabanaturik, naiz alkaturik, zeruko bidean jarriko dituana. Jesukristo-k artu zuan lurreko bizitza, gizonen Erredenziora-ko bere bizia donkidatzeko bakarrik (3); eta Jesukristo-k era berean artu zuan neke latza, guztiak zeruronz zuzentziagatik bakar bakarrik (4). Munduak bear ditu pakea, sosegua, oben edo pekatuen barkazua, egiaz-ko jakinduria, Jaungoikoa-ren ezaguera, birtutea, justiziya, graziya; baña ontasun oyek denak arkitzen dira Jesukristo-gan, eta Jesukristo-gandik sortzen dira (5). Jesukristo-k beregan dauka guztia, eta bera gabe utsa besterik ez da. Berak berritu zituan ezarkaziak; berak oiturak;

(1) Nat Deorum, 2. 61

(2) Ad. Hæbr 1-2

(3) Math IX-13; XVIII-II. Mai II-17, Luc V-31, XIX-10

(4) Joann. III-17,

(5) Act Apost V-31.

berak itzuli zuan sociedadea; berak egin zuan gizondea zorionekua eta doatsua.

Jesukristo gure Jauna munduaren Maisu dan ezkerotzik, arraza berriak bete du mundua. Utzi alde batera gizon done edo santuak, erlijio gureak eman dituanak, arbola ederraren frutu ugariak bezela; utzi, kristauak, zeruan eta Eleizetan goyeneko izarren eran distiatzen duten Jauna-ren zerbitzariak, eta begira jaunak, orra or, guraso zintzuak, Jaungoikoa-ren amoriyo eta bildur santuan seme-alabak azi zituztenak; seme-alaba onak eta birtutetsuak, aita-amen poz eta atsegiñak; orra or gizon aitsuak eta era berean umillak eta errukitsuak; beartsuak eta pobreak berriz estuasunetan pazienziz betiak; orra or soldadu leyalak; nekazari onraduak; morroi piñak; orra or maisu benetakuak, gazte-jendia birtuteko bideetan ipiñi dituztenak; juezak, agintariak, justizia eta zuzentazuneko zigorra, ez diruengatik, ez ontarte edo faboreengatik beñere okertu ez dutenak; orra oi, jaunak, Prinzipe, Errege, Enperadoreak, beren erreinuetan Jesukristo agintari zala aitortu zutelako *Regnante Jesu Christo*— (Karlo-Magno zeritzanak firmatzen zuan bezela), erri eta erreinuen zoriontasuna zabaldu zutenak; eta or, Jesukristo, eta berak erakutsi zigun erlijuiua, gaur, atzo, bigar eta beti bear deguna: *Jesus Christus heri et hodie; ipse et in sæcula*. (Ad Hebræos. XIII-8.)

¡O, Jesus-en erlijio bedeinkatua, zuk lurrindu dituzu fede, eta birtutezko usai gozoarekin gaizkindurik, usteldurik zeuden munduko aize galgarriak; aberatsentzat eta beartsuentzat; aundientzat eta chikichoen-tzat! ¡Bedeinkatua zu, Jesus-en erlijuiua! Eguzkiak bere illake argi urrezkoarekin, sortaldetik irtetzen danean baztar guztiak berotu eta gozatzten dituan bezela, zuk zabaldu dituzu ontasun paregabeak, alderdi guztietan, nola urian, da errian, nola aundizkien jauregian, ald artzayen chabolan!

(Jarraituko da.)

SEGURA-KO JAI-ALDIETAN

MATEO MUJIK

*Aita Santubaren eleiz gizon argidotarra eta Biloria-ko Apezpikoaren ondoko**Apaiz jaunak*

GIPUZKOA-KO DIPUTAZIO CHIT GOITUAREN AURRIAN EGINTAKO

SERMOYA

1911-KO AGORRAREN 24-AN

(Jarraipena.)

II

JESUKRISTOREN ERLIJIUAK EZ DU IÑOR BEARTZEN

Uste ez nuben zailtasun gogorra datorkit, jaunak, nere bidera: ¿Zer?—diote gaurko gizonak—¿zer aurreratzen da naiz gizonen eta soziedadearen zañetan Jesukristoren espiritua chertatzen bada ere? ¿Ez alda egia erlijioaren aurrerapenari jarraitzen diola lurreko zoriontasunaren atzerapenak? ¿Ukatu al liteke gure erlijuiak beartutzen, pobretzen duan edo ez?.....

Galdeera oyekiñ, mirezitzen naiz zerbait, kristauak. Erlijioaren lenengo lana zala uste nuben oraindano, gizonak umillak, onak, garbiak, pazienzidunak, errukiorrak, santuak, karidadez beteakegitia,.... baña, ikusten danez, illunpean gabilitza. ¡Begira! ¡Kucha eta kofreak diruz beteak, poltsa, zakuchoak, Bankuko chartel edo billetez pustuak, mai ederra, ugaria eta piña, ondo jantzi, dotore ibilli, jauregi miragarrietan bizi; eche ederrak jaso, lasa igaro egunak..... Jaungoikoaren serbitzaririk leyalenak, gizonik onenak, santuenak, zein diran ezagutzeko Orra nun dauzkatzuten ezaungaririk onenak. Itzuli dira gauzak: aurrera, dirudunak bakarrik izango dira onradunak, eta *potsolo* eta gorputzez gizen daudenak, era berean izango dira senduenak anima-ko grazian. ¡Kontu ederra! Oyek diotenez, erriak, uriak eta naziak, izan

nai badute zorionekuak eta doatsuak, burni-bide, telegrado, telefono, itsas-ontzi, sutunpa eta beste oen antzeko o mirariak eta aurrerapenak bereganatzia naikua dute.

Esaera oyekin ez gatoz ongi, jaunak; ori da, gauza guztietan lurrera begiratzea, baña gure erlijio santu ta maiteak pobretzen, beartu tzen duala nere indar guziakin ukatuko det; eta erlijuiua lurreko-aurre-rapenerako atzerapen aundia dala ere gogor ukatuko det. ¿Ez altzuan Jesukristo gure jaunak esan, bear bada: *Billa zazute lenengo Jaungoikoaren erreinua eta bere zuzentasuna, eta osagarritzat emango zaizkitzute gañerako gauzak?* (1).

¿Utsegin ote lezake Jaungoikoaren itzak? Gizonen esana omen da, Erregien itzak beti betetzen dirala; baña Jaungoikozko egia da, lenago erori eta purrukatuko dirala zerua eta lurra, Jaungoikoaren itza osatu gabe gelditu baño.

Alkarrekin ondo etorri litezke bada, kristauaren bizimodu santua eta bere zoriontasuna lurrean ere; erlijuiua, Eleiza a Ama Santa, ez da izan beñere mundu ontako ondasun egizkoen etsaya; Eleizak, erlijuiak, nai duana da: ez ditzatela jaso beratu bear diran gauzak; ez ditzatela jechi igo bear diranak; anima izan dedilla gorputzaren nagusi; ez gorputza animarena; espiritua, eta espirituko emaitzak egon ditezela lenengo gradu edo maillan, gerokuetan, lurra, eta lurrezko gauzak; bilia dezagula zerua, aberastasunak baño arreta aundiagorekin: *Spiritu ambulate* (2).

Gustatzen zaizka Eleizari, erlijioari, karrikak eta plazak eder-eder, zuzen-zuzen jarriak; baña geyago maite ditu errikoen arteko ordena, alkartasuna; ondo iruditzen zaizka bide zabalak, baña oraindikan obeto kristauen arreta birtuteko bidean; ez du debekatuko, noski, eche, eta jauregietako ederatasuna, baña geyago billatu naidu eche barruko, aita, seme, familietako pakea eta poza; ez dizute galeraziko oñetakoetan lustre edo distia; baña, ¿ez alda obe, jaunak, biotzeko garbitasuna, animako distia?.....

¿Itz egiñ bear degu jakindearen gañean?..... Eleizak debekatzen du beti, gezurrezko jakinduria, Jaungoikoa-gandik urruti dabillen jakindea; deadar egingo du, arrazoyarekin, esanaz: *jakiunde askok gizona Jaungoikoa-rengana alderatzen du; jakiunde guchik, Jaungoikoa-rengandik bereizten du.* (Bacon-ek Berulario-ri) berriz ta berriz esango digu Zerban-

(1) Math. VI, v. 33.

(2) Ad Gal. 5.16.

tes argidotarrak ziona: *ikulluan dagon perla edo altistea bezela da erlijio gabeko jakinduria.*

Badakizute menturaz irakurtzen, eskribitzen, kontuak ateratzen. Adimentuko aurrerapenean egoki zaudete; baña anima aurrera ez badijua, ez da ezer aurreratzen. Pikaro, biurri bat, galgarriagua da gizon artean, bere antzeko beste gizon bat baño, onek eskolarik batere ez badu. Iztun ona bada, era berean, gaiztoa bada gizona; laster bazter guziak nastuko ditu, gaurko egunean berritz askok egiten duten bezela (1).

Baña, jaunak, itz, egin nai bada jakiunde benetakoaren gañean, ja orduan! erlijioak, Eleiza Ama Santuak, liburuetan, sermoyetan, arrazoyetan kondairetan, atzo, gaur, lenago eta orain, adierazorik, agerturik dauka, ondo ta gezurtatzeko bildur gabe, Eleizaren etsayak gezur, kalumni edo salgaiztak barreatzen dituztela, esaten dutenean Eleiza, erlijioa, eta bere gizonak, ez jakiñak dirala, oso atzeraturik daudela munduko ezagueretan, illunpean bizi dirala.

Galde dezatela, nai badute, Eleizaren etsayak nola begiratzen dituan gure erlijio maiteak, salerosiak, dinkin edo industriak; gaurko eguneko asmairo denak; ez ikaratu, kristauak, zeruko eta lurreko gauza on guziak bedeinkatzen ditu erlijioak.

Bedeinkatzen ditu gari soroak, urrezko gari ugariak emanditzaten; bedeinkatzen ditu nekazarien eskola edo ikastecheak; bedeinkatzen ditu burni bideak, eta meatzak, eta fabrikak; ez bakarrik, bide oyetan eta lantegi oyetan miñik iñork artu ez dezan, baita ere, oyek denak izan ditezen aberastasuna, eta *odola bezela* lurreko ontasun eta bizitzarentzat; bedeinkatzen ditu chimist-argidun ariak, Jaunak berak *autu ditualako sua eta ekaitzaren chimistak bere itzaren mandatari; bere borondarearen morroi*; bedeinkatzen ditu itsaz—ontsi—baporez berotuak. Jaungoikozkoak berak pistuak diralako su oyek, arako Jesus onak bere maitetasunean gizonak berotzeko, zerutik ekarri zigun su Jaungoikozkoa, aldan lenena mundu guzian zabaldu dediñ; bedeinkatzen ditu gurdi eta gizon egalariak, igarle edo Profetarekin mintzatzeko Jaunaren izenian somatuak diralako: *Aizearen egoetan dijuan Jaun eta Jabearen izenian*; bedeinkatzen ditu adimentuko asmaizo guziak, jakiunde aurrerapenak; lan eta lantegi obetanduak, zergatikan, erlijio santuaren etsayak, nai badute eta naiz ez badute, *Jaungoikoa da jakiunde guzien Jauna* (2) *eta argien Aitagari-*

(1) D. Lyman Albot Christian Union deritzaloz albisterian (188-ko Azaroa-ren 22-an) «Paises católicos y protestantes» izendatutako irakargayan aitatuba.

(2) Quia Deus scientiarum Dominus est. I. Reg. 2. 3. Vid. Job. 37,16.

dik datoz, eta berarengana biurten dira emaitz guziak, ondasun obetandu denak (1).

Izan ziran lenagoko denboretan ere, gaur bezela, egi oyek sinisten etzituzten erriak; aberasturik zeudelako arrotu ziran; utsi zuten alde batera justizia, zuzentasuna; farre-irriz ikusten zituzten Jaunak maite zituan erriai ematen zien zigorradak; ¿baña, zer gertatu zan erri aundi, sonatu, omen edo gloriak betetako ayekiñ?..... ¡O jaunak! Jaungoikoa beti bizi da, illezkorra da, alderdi agirian daude bere begientzat, ez dauka presarik, goiz edo berandu etorriko da bere eguna; orduanche zigortuko ditu *era-erara* nazio eta erri pekatariak.

Entzun zazute egi onen arrazoya:

Aundia, chit aundia, aberatsa, indartsua zan Tiro; ichasoetan nagusi, jende askoren agintari; Jaungoikoaren erriaren lazeri eta gaitzen gatik poztu zalako, *orregatik bakarrik*, Jaunaren itza jechi zan Ezekiel igarle edo Profetaren gana, eta Ezekiel-ek deadar egin zuan esanaz (2): *Jaungoiko Jaunak dio: Ona emen, ó Tiro; zure kontra naiz; itsasoko ujolak puztu eta arroak alcha oi diran bezela, nik jasoko ditut zure kontra jende sall aundiak* (v. 4). *Botako dituzte zure murrreak, apurtuko dituzte zure torreak; aren autsa ere garbituko det, eta arri leun-leun baten eran utziko zaitut* (v. 6). *Labañaz ilko ditut soroan dauden zure alabak; eta jakingo dute Jauna ni naizela* (v. 7). *Nik neronek ekarriko det ipar aldetik Nabukodonoror, Babilioniako erregia, erregien erregia, zaldi, gurdi, zaldun, martizdi, eta erri bikañ askorekiñ* (v. 11). *Lurreraturako ditut zure tallu ederrak* (v. 12). *Lapurtuko dituzte zure aberastasunak, ondatuko dituzte zure dendak; apurtuko dituzte zure eche ederrak eta botako dituzte ichasora, uren erdira, zure arriak, zurak, eta autsa bera* (v. 21). *Biurtuko zaitut ezerezera, eta izango etzera; zure billa ibilliko dira eta eun da sekula arkituko etzera* —dicit Dominus—; *ala dio Jaun Zerukoak*.

Jaunaren esana, gertatu zan beriala chit egia zala.

Aundia, sonatua zan Babilonia. Sei gurdi ibilli zitezkean uri arren murru gañean; bere jauregi eta echeak nauturretuak eguzkiak otzean distiatzen zuten, berdin gabeak ziran ango loretegi zinzilizkakuak; Eufrates-ko ibaian an dijuaz nik estakit zenbat barku; zerura begira an daude astrologo edo izarjakintzuak; uri eder ura inguratzen zuan aizea inzensuaren usai eta lario gozoz lurritzen dute sarritan.

(1) Omne, datum optimum, et omne donum perfectum, desursum est; descendens á Patre luminum.... Jac. 1-17-

(2) Ezekiel. Cap. XXVI. 1, v. 3.

Baña, arrokeririk aundienera irichi zanean, jechi zan bere gana Jaungoikoaren madarikaziua; turmoyaren antzera, aditzenda Isaias igarleak diona (1): *Jauna eta bere asarezko tresnak, urrutitik datoz lurra austutsera. Deadar egin, deadar, bada aldean da Jaunaren eguna..... eta Babilonia, arako erreinu artean sonatua, kaldeotarren uri arro-arroa, purrukatua izango da, Jaunak Sodoma eta Gomorra purrukatu zituan bezela. Beñere geyago gizaldirik ez da biziko an; Arabiatarrak ez dute jarriko an dendarik; ezta ere artzayak artalde eta salecherik; oyen orde z larrabreak, dragoyak, sayeak juango dira eta biziko dira. Pozezko jauregietan chistu egingo dute ugemarrak; antziñako leku eder ayetan billatuko dira negarrez bezela chioka dauden gau choriak.*

Ala esan eta alase izan. Zuazte aditzalleak, zuazte leku ayetara, eta anchen ikusiko dituzte šagu-šarrak, lupuak, eta arbiska bilutsaguak iñork izutu gabe, lusai aska beren kabietan; begira, begira nola daramazten arrastaka basa-chakurrak, Arbazes bizi izandu zan jauregiko gellarik ederrenera, basa mortuan ildako zaldi zarraren ezurrak; begira nola, Semiramis, Sardanapalo, eta beste askok aberastasunez, atsegin-tasunez bete zituzten lekuetan bertan, begira nola dagoan marroika, lasai eta estuasunik bage, leoi ikaragarriya, abere guzien buru eta erregia.

Ez aztu, jaunak, ez aztu; lureko gauzak, erriak, eta gizonak, autsezko oñak dituzte; oñetan ikutu orduko lurrera datoz. Pekatuak lurre-ratzen dituan bezela; justiziak, birtuteak bakarrik goratzen, jasotzen dituzte erriak (2). Jesukristoren espiritua, ontasunezko bizimodua, birtuteak, gure erlijio bedeinkatua, dira soziedadearen *odola*; odol ori, gizonen batzaneke zañ zañetan sartzen ez bada ondatuko dira erriak, gizonak; eriotza gure gaiñ degu. Bañan erlijia eta birtuteak maite baditugu beteko da guregan Jesukristoren agindea: *Billa zazute lenengo Jaungoikoaren erreinua, eta bere zurentazuna, eta osagarritzat emango zaizkitzute gañeraku gauzak* (3).

(Amaituko da.)

(1) Isaias. Cap. XIV.

(2) Prov. XIV. V. 34

(3) s. Math. VI. 33.

SEGURA-KO JAI-ALDIETAN

MATEO MUJIK

*Aita Santubaren eleiz gizon argidotarra eta Bitoria-ko Apezpikoaren ondoko
Apaiz jaunak*

GIPUZKOA-KO DIPUTAZIO CHIT GOITUAREN AURRIAN EGINTAKO

SERMOYA

1911-KO AGORRAREN 24-AN

(Amaya.)

III

ERLJIUA ETA AURRERAPENAK GIPUZKOA-KO PROBINTZIAK

Gure euskaldunen erri maite onen kondaira, Gipuzkoako Probintzi, bazter politena, beti zorionekua, eta zenbat eta obia orduan eta doatsuagua izandan onen kondaira, izango da nere sermoyaren gayaren-tzat irteerarik bizkorrena.

Omen aundia da gure aurrekoentzat iñork ez menderatzia (1) *Cantaber non ante domabilis*; gloriya eta omen berdin gabea Tiberio, Erromako Emperadoreak, *banaka batzuek bakarrik* bere uztarri eta legetara menderatzia: quosdam eorum (2); baña oraindikan laudario obeak me-rezi dituzte antsiñako euskaldunak, beste jende sallak bezela gezurrezko Jaungoikorik adoratu etzutelako, egiazko Jaungoiko bakarra maitatu zutelako, bere banderetan *Jaungoikoa zalako* lenengo itza eta asiera (3).

Mireziturik geratzen bazerate, ikusirik nola euskaldunak, urrutiko denboretan Jaungoiko bakarra adoratzan zuten, Lukano (4), Atenas-tarrak (5) eta Isaías (6) igarleak *izkutatua*, deitu zioten Jaungoiko ura

(1) Horacio. Oda XVI. libr. IV, 2.

(2) Estr. lib. 3.º Tiberius..... non pacates modo sed et civiles quosdam eorum redegit.

(3) Ikusi bitez Gazteiz-ko apaiz-echean, 1890 eta 91-^{re} ikaskizunak asterakoan, irakasle jakintsu Izagirre eta Gurruchaga jaunak egintako itzaldiak

(4) In Pharf. Dedita Sacris incertis Judæa.

(5) Act. Apost. e. 17, v. 2, 3.

(6) Isai. c. 4. 5.

bera; oraindik geyago arrituko zerate jakiten dezutenian, aspaldiko kondairak diotenez, euskaldunak maite zutela gurutzearen señailea, Jesu-kristo gure Jauna munduratu baño lenago; gurutzearen imajiña, banderetan eramanaz, beste inorchok ez bezela (1). Beragatik Ebanjelioko eguzki ederrak, argitu eta berotu zituenean gure mendiak, ibarrak eta gizonak; beriala guziak jarri ziran pozik Jesukristoren ustarrri biguñpean, beriala sinistu zituzten Apostoluen eta beste gañerako Eleizako Maisuen erakuspen eta oiturak. Alperrik ekingo dute Godo eta Bisi-godo deritzaten erriak; Mahoma eta bere inpernuko jarraitzalleak; alperrik biotz gogorreko juduak: Arrio, Mahoma eta Juduen erej edo fedearen kontrako gezurrak barreatzen; euskaldunak gaitz oyetatik urrutiratzen dira; Eleizako janari gizenakiñ, sendoturik daude; Erroma-ko iturriko ur gozoa eran naidute beti.

Pozik aitortuko det Juan de la Puente zeritzayon aita erlijiosoak esan zuana: *euskaldunak izan dira beti fede eta erlijioaren kontu artzalleak*. Gure liburuak, gudak, batzarrek, Eleizak, gizonak, adierazok digute egi pozgarri ori.

Fueroetako liburua guztiz ona da, eta bere esanak egingo balira, Jesu-kristo gure Jauna izango litzake guzien agintari: *Regnante Jesu-Christo*.

Guda edo gerretan, ara or: aldebatetik, egiteko portitzat; beste alde tik, otoitz umillak; eta arma oyekin garai sonatuak (2).

¿Etorri nai dezute nerekin batera, Gipuzkoako batzarretara?

Ea bada, ongi da, jaunak; Ondarrabin, Zumayan, Motrikon, Mon-dragon-en eta beste erri batzuetako batzarretan egin diran juramentuak, adierazoko digute zein onak, birtute aundikoak eta jayeraz beteak ziran Probintziko aita edo agintariak (3).

Gerrako gora-berak erretzen dute Donostiyako uri polita; echiak beintzat zearo ondatzen dira; Zubietako Aizpurua-ra badijuaz Donosti-yako gizonak: ¿zer erabaki dute?... Beti bezela: *gorde ditzagun*, diote, *eleixak eta eche batzuek*: lenengo eleizak, gero echiak; eleizak denak; echeak, *batzuek*.

Donostiyarrak bezela gañerakuak gorde dituzte erri guzietan eleizak; eta nola eleizak diran errietako erlijioaren agermen onenak, kontu atera liteke nolakuak izan diran euskaldunak ainbeste eleiza eder, zabal,

(1) Carm. Senat. Consuet. Hisp. ant. 24, núm. 9, núm. 50 et 55.

(2) Ondarrabiko eta San Marzial-go jazarrek eta abar.

(3) Erru gabeko Ama birjiña-tzaz.

aberats egin da gorde dituztela ikusirik; ona emen bertan Segura-n, erri chikian, eleiza aundia eta ederra.

¿Euskaldun prestu eta sonatubak zer erakutzi digute? Batzuek, ekaitzaren marroakin siaskatik oituak, eta lurrinduak chikitatik itsasoan beren areetatik kanpora, edo bere pareko murruei kontra bialtzen dituan ujolakin izan ziran mariñelak, ichas-gizon portitzat; Elkano bezela, inguratu zuen mundua eta gero Sebillako Eleiza Nagusian belau niko auspertuta ikusi zuten Jaunari eskerrak ematen; Urdaneta bezela, berdiñik etzuana ugarotzen eta gudan, eta oraindik guchiago predikatzten eta Eleiza eta kristandade berriak alchatzen (1); Churruka bezela, aifñ aundia erlijioko gauzetan, nola indarte eta umantasun bikañetan; Legazpi bezela, Españiari ugarteak erregalatu ziozkana, eta Urdaneta bere adizkide maitearekin otoitz umillak ugari egiten zituana; Okendo bezela, guda guzietan garailari izan zana, eta Koruñara itzuli zanean Lezo

parean, itsaz-ontziko zubiaren gañean belauniko ikusi zutena, erri ortan adoratzten degun Jesukristo gurutziltzatuari bere otoitzak eskribitzen.

Reste batzuen izenak omen eta gloriáz gerretan, bete ziran, irabazi zituzten erramusko koroak, biurtu zituzten baja, urre ta zillarrak; ziran Andia-tar Domenjon Gonzalez, Echague, Aranburu, Loyola-tar Iñigo, Diego de Butron. Lurreko Erregiai serbitu bazioten, obeto serbitu zioten zeruko Erregeari.

Izan ziran, izar ederrak bezela, diztiatu zutenak jakinduriko zeruan, edo eskribitzen, edo pintatzen, edo itz-egiten, edo jakiunde guztietan. Orra or, Aizkibel, Echabe, Andikano, Araoz, Echezarreta, Larramendi, Alzolaran, Olano, Urdaneta..... baña guztiak donkidatu zituzten eren argiak gure erlijio santuaren lan eta egitekoetara. Azkenik, ez dira falta, bestiak baño geyago izateko jayuak; oyek bere denboran birtute loretsuen usai gozoarekin lurriñdu zuten mundu zabalean Jesukristoren

(1) Grijalba-k bere Mexiko-ko kondairan.

Ebanjelio Santua, Jaunaren uztarri biguñera jende talde aundiak ekarri zituzten, oso santuturik ill ziran; alchatuak izan ziran zerura, eta Eleizako aldarietara, eta or daude gaur, besoak alchata Probintziya bedein-katzen: oyen izen sonatuak dira Erkizia-tar Domingo, Ibañez, Karda-beraz, Lizardi, Martin eta Ignazio Doneak.....

Ez badiazute ordindik sinisten euskaldun ona ez dala, katoliko ona ez dana, galdetu zuen aurrekoai; galde, galde, lenagoko euskal gizon eta gizaldiai: *Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; majores tuos et dicent tibi* (1).

Jaunari ezkerak, gaur ez gaude lengo denboretan baño atzerago erlijio kontuan; goyeneko gaya det gure denbora, eta gure egunetako gizon eta agintarien gain zer bait mintzatzea: ez diazute erantzun bear goyen daudenak losinchatu nai dituda: *Neque enim aliquando fuimus in sermone adulations* (2); merezi duan ezker, nai nuke Diputazio chit argi eta prestuari beajundayola esan eta bide onetan aurrera jarraitzeko berotu: *Dicite justo quoniam bene* (3).

Donostiyako Diputazioan agiri diran santudun kuadroak, Diputazioak zebebratzen dituan doandigo edo solemnidadeak, Eleiza beartzu-entzat berak ematen dituan diruzko laguntzak, erlijiozko festetara Diputadu Jaunen etorrera, eta batez ere, gizon goyeneko oyek ematen diguten ejemplo edo ikasbide ckit ederrak, ¿ez al dirate neri eskeintzen eskubiderik, leku santu onetatik Diputadu Jaunak eta Gipuzkoako Diputaziyua bedein-katzeko?

Oraindikan denbora asko ez da, bere buru zana ill zala (4). Probintzi guzia negarrez zeguan gizon aren eriotzan; kristau leyala, zintzoa izan zan beti; era berean etzan aspertzen Probintziaren aldeko lan eta zer-eginetan; ikazbide asko ta onak utzi zizkigun, jaunak, guziori; baño geyena distiatzen duana, denen artian, bat bakarrik; geyena bear deguna: erakutzi zigun *anima salbatzen, zeruratzen*; ori bai dala, kristauak, *goi goiko jakiunde*a.

Onak, erlijiosuak, birtutetsuak agertu dira, eta agertzen dira gure agintariak: galdetzen det orain, ¿kalde dundiak, gaitz ikaragarriak atzerapen izugarriak, sortu al dira gure gizon prestu oyen oitura eta bizi modutik? ¡A, ez, ez! ¡Beñere ez, kristauak!

Beti izan du Gipuzkoako Probintziak bere semientzako aña ogi;

(1) Deut. XXXII, 7.

(2) I. Tesal. II, 5

(3) Isai. III, 10.

(4) Joaquín Carrión jauna Diputazio-ko buru atsegiña.

beti oyentzako aña ondasun; baña, gaur, gaur, iñor baño obeto, lasai, zorionez beterik, doatsu bizi zerate. Egi pozgarri au aitortu bear da.

Gaurko egunean eskribi liteke kanpotar batek esan zuana (1): *Erl-jiosoak diralako, osasungarriak dira euskaldun ayek. Ez da ikusten, guchi-*

JOAQUÍN CARRIÓN JAUNA

tan besterik, bertako eskalerik, oso banaka dira pobrezak zapaltzen dituan estutasunak.

Ondo gaude, jaunak, ondo. Probintziko eta errietako autoridadeai

(1) Mr. Tieblin. Ikusi len esan dan Young-en lanaren 30 eta 31-en orria.

eskerrak: chimista-argizko dizti churi bizi biziakin alayak daude gure uri eta erriak, eta era berean, ez daude illunpetan adimentuak; alkargaturik jendeak bide ta kamiyo zabalen bitartez, berezitzen ez dira animak gorrotoz eta arrabiz; egun batean bakidatu-komunikatzen dira personak telefonuan eta era berean, karidade gosoaren lokarriak estutzen dijuaz.

Diputadu Jaunen kemen bizkorrari eskerrak, gaur beñere baño geyago dira salerosiak; zabaltzen dijuaz diukiñ edo industriak, nekararitza loretu da; obetondu dira ganaduak; ornituak daude garigordairuak; ugarituak alkartasunak; zuaitzez beteak daude mendiak; badariote aberastasunen iturri eta sustrayak; piztu da euskal jakintza; esnatu da euskal teatro edo biltekia; sukariturik dago irakasdea; ikastecheko buru-bide guziak oso beteta daude; beartsuak piskacho bat beñepin, zoriontzeko poltsa ta kuchachuak sumatu dira; beartsu, umezurtz, gaisoentzat alchatu, jaso dira jauregui dotore ta ez chanchetakuak. ¡Poztu zaitez, Gipuzkoa zorioneko-doatsua, poztu zaitez! Jo, baserritarrrak, pozaren pozez adar iskanbillaria baso ta baserrietan; jo soñua; jo, artzai aberatzak, jo tamboliñ-chistuak zuben saleche ta zelayetan; eta zu, Probintzi zorionekua; zure milla ta milla sukaldetatik irtenten diran milla ta milla ke biribillak, zure Elizetako inzensuzko lañoakiñ goyetan nasturik, ju in ditezela zeruronz Jesukristo gure Jaunari, beti maite ta maitagarri izan biar degun zerutar Erosleari eskerrak ematera, guzion izenean *agur egitera*.

Ustez agirian jarri det, Jesukristoren dotrina, gure erlijua gizartera-ko bear-bearrekua dala; eta ez duala erlijio bedeinkatu onek iñor pobretzen; azkenik bi egi oek adierazitzen dizkigula Gipuzkoako Probintziaren kondairak. Nere asmoa bada bete da, orduak aurrera dijuaz gañera, bukatu biarko da, ta bukatzera nua.

Gaurko egunean gure artean arkitzen dan perill ta gaitz ondagarri bati ukitu chiki bat eman gabe ez nuke jechi nai. Ez det esan nai, ez luzatzeagatik, etsayak zenbat diran, nolako indarra duten, zenbaterano gogor egiten duten. Etsai oyen eskubideak alde batera utsiko ditut; esango det bakarrik: *gure erlijioaren etsayak, Jesukristo eta bere Eleizaren etsayak* Probintzi barruan ere badirala; oyen aldetik Aita Santu Erromatarrengandik etortzen zaizkigun aize osasungarriak, trukatu litezke Europatik, Europako nazio eta gizon gaiztoengandik sortzen diran inpernuko aizearekin.

Kontu, euskaldunak; eutsi bizkor eta gogor erlijio santuari: irten

zaitezte bere alde, eta erlijioaren alde dabilten agintarien alde. Emenche, Diputazio, Ayuntamiento, apaiz eta erri guztien aurrean, ¿nai degu denok aitortu, beti izan ta izango gerala Jesukristoren seme, morroi, adizkide leyalak? ¡Al, orduan, azkeneko itzak izan bitez Josue deritzan liburu donean irakurtzen dituanak.

Etorri zitzayon gizon aundi oni, Josueri, eriotzako ordua; deitu zien bere aurrera Israeltarrai, Jaunak ayeri egindako ontasunak kontatu zien, eta gero galdetu zuen onela: *¿Nori jarraitu nai diozute, Amorreoen eta beste erri askoen jaungoiko gezurrezkoai, edo nik, eta nere echiak maite ta jarraitzen diogun Jaungoiko egiazkoari?* (1) Israeltarrak, Jaungoiko egiazkoari jarraitu nai ziotela deadar egin zuten bezela, zuek ere, nere aditzalleak, Jaungoikoari, Jesukristo Jaunari, Eleiza Ama Santari, erlijio bedeinkatuari jarraituko diozutela aitortzen badezute; *Absit á nobis ut relinquamus Dominum, et serviamus diis alienis* (2). Berriz ta berriz, perillak aundiak diralako, Israeltarren giariaren eran izketan jardungo det: *Eztaikit Jauna serbitzen leyalak izango zeraten..... Utziko ote dezuten, gezurrezko erlijioen aurrean auzpeztuko ote zeraten, beldur naiz..... eta orduan Janna ere zuen kontra itzuliko da, eta zigortuko zaituzte eta kenduko dizkitzute berak opa zizkitzuten ontasunak, eman zizkikuten emaitzak* (3).

¿Erantzuten dezute ots audigoan Josue aundiari erantzun ziotena? *Nequaquam ita ut loqueris erit, sed Domino serviemus?* (4) Ez da orrela gertatuko, lengo itzetan sendo, gogor gaude gu.

Barkatu, jaunak, azken-azkeneko nere galdera. Jauna serbitzeko artu dezutela asmoa agertzeko, ¿izango zerate zuek testigu? (5) *Responderuntque : Testes : Testigu*, deadar egin zuten Israeltarrak. *Testigu, diozute zuek; Testigu*, Gipuzkoako Diputazio chit argi, prestu eta goratuak; Segura-ko Ayuntamiento nobleak; apaiz beneragarriak, jende sall eta taldeak, errikuak eta kanpotarrak.

Gaurko doandigo edo solemnidade eder ontan berritu diran itzen testigu izan bitez denak, goikuak, bekuak, agintariak eta morroyak, apaizak eta mundutarrak edo pamiliko guraso denak. Guztiok maitatu, laztandu, defendituko degu Jesukristo gure Eroslea, bere dotriña ta sinismen ederrak, Kristoren erlijioak erakutsi dizkigun oitura salbatzaileak; beti izango gera Jesukristoren alde eta Jesukristoren adiskide guzien adiskide. Onela irichiko degu zorionozko betikotasuna guretzat eta beti-betiko omen eta gloria Jesukristorentzat. *Ala izan dedilla.*

(1) Josue, XXIV, V. 15. (2) Ibid, XXIV, V. 16. (3) Ibid, XXIV, v. 29-20. (4) Ibid v. 21. (5) Ibid, v. 22.